

NİYET

ETTİM ALLAH RIZÂSİ İÇİN!

“Niyette asıl olan kalbin, o işe hazır olması ve o işin Allah için, içtenlikle yapılmasıdır. Bunun için niyetin asıl yeri kalptir, asıl niyet o işe kalbin karar vermesidir.”

*M*üslüman, her zaman, her yerde ve her konuda Allah’a teslim olan kişidir. Allah’a teslimiyetin anlamı, her konuda O’na bağlı olmak, O’nun emirleri doğrultusunda hareket etmek, O’nun yardımını hak etmek için gayret etmektir.

Müslüman, her işine besmele çekilebilen kişidir. Çünkü o, başında besmele çekemeyeceği işleri yapmaz. Bir hadislerinde Peygamberimiz, “Besmele ile başlamayan her iş bereketsizdir.”¹ buyurur. Buna göre önemli işlere başlarken besmele çekilir, zaten önemsiz işler Müslümânâ yakışmaz. Müslüman Allah adına, O’ndan izin/onay alarak iş yapan kimsedir. Bir işin başında besmele çekmek, o işe Allah’tan onay almak demektir. Allah’ın onaylamadığı işler ise, haram, günah olan işlerdir. Haram ve günah olan işlere başlarken ise besmele çekilmez. Böyle işler Müslümânâ yakışmaz.

Şöyle bir düşünersek, Peygamberimiz her işine besmele çekmiş, her işini ibadete dönüştürmüş bir kişidir. Yatağından kalktığı anda Allah’ı anan, tuvalete girmeden önce okuduğu duasında *Bismillah* diyen, abdesti-namazı-duası besmele ile başlayan, Kur’ân okuması ve sohbet, yemeye içmeye besmele çekerek başlayan bir peygamberimiz var. Ancak bütün bunları o, bilinçli olarak söylemiş ve bunların gereklerini yerine getirmiştir. O, diliyle besmele çektiği halde, diliyle “Allah’ın adıyla” dediği halde, asla Allah’ın ölçülerine aykırı davrananlardan olmamıştır. Bu anlamda besmele, Müslümanların söylem ve eylemlerine vurulmuş ilahî bir damga ve patenttir. Bu patentli işlerin adı ise İslam’da sâlih ameldir. *Sâlih amel*, dünya ve âhirette hem sahibine, hem başkalarına hayrı dokunan iyi-güzel işlerin tamamıdır.

Niyetin Asıl Yeri Kalptir

Peygamberin izinde giden Müslüman da onun gibi olmak durumundadır. Bu şekilde o, söylem ve eylemlerini ibadete dönüştürmesini bilen kimsedir. Bir söylemin ve eylemin ibadete dönüşebilmesi için ise, onların gönülden Allah için yapılması şarttır.

Çünkü tüm davranışlara Allah katında değer kazandıran niyetlerdir. Bu yüzden niyet, ibadetlerin temel rüknü sayılmıştır. Ancak niyet sadece dilin, “*Niyet ettim Allah rızası için şunu yapmaya.*” demesinden ibaret değildir. Niyette asıl olan kalbin, o işe hazır olması ve o işin Allah için, içtenlikle yapılmasıdır. Bunun için niyetin asıl yeri kalptir, asıl niyet o işe kalbin karar vermesidir. Dil ile niyet, kalbi hazırlayan yan unsurdur. Bir kimse kalbiyle niyet ettikten sonra, diliyle niyet etmese bu niyeti geçerli olur. Ancak kalbi hazır olmadığı halde, diliyle niyet etse bu niyeti geçerli olmaz. Bu nedenle kalp, bir hayırlı işe hazır olsa ve ona azmetse, dil ile niyet ettim denmese, hatta dil yanlışlıkla farklı bir şey söylese kalbin niyeti esastır.

Sözgelimi sabah namazı vaktinde bir kimse, kalbiyle sabah namazını kılmaya azmetse, dili ise yanlışlıkla “*Niyet ettim öğle namazını kılmaya...*” dese kıldığı namaz geçerli olur. Ancak kalbiyle öğle namazına niyet eden bir kimsenin dili “*Niyet ettim sa-*

bah namazını kılmaya...” dese, o kıldığı sabah namazı geçerli olmaz. Çünkü bir amele değer kazandıran niyettir, niyette asıl olan ise kalbin kararıdır.

Bu yüzden dilleriyle söyledikleri imanları, içtenlikle yapmadıkları amelleri gönülden gelmediği için münâfıkların imanları ve amelleri kabul edilmemiştir.

Şöyle ki Müslümanlar gibi kelime-i şehâdet getirdikleri, namaz kıldıkları, infak ettikleri, cihad ettikleri halde münâfıkların bu amelleri Allah katında kabule şayan ameller olmamıştır. Çünkü onlar, bütün bunları Allah’a inanarak, O’nun emri olduğu için ve O’nun rızasını kazanmak için yapmamaktadırlar. Onların derdi, dünyevî menfaatler yahut Müslüman olmadıkları takdirde karşılaşılabilecekleri güçlüklerden kurtulmaktır. Söyledikleri sözler ve işledikleri ameller onların kalplerinde yer etmemiştir, onların kalpleri bunlara hazır hale gelmemiştir. Nitekim bu hususta Kur’ân’da şöyle buyrulur:

“*Münâfıklar sana: ‘Senin şüphesiz Allah’ın peygamberi olduğuna şehâdet ederiz.’ derler. Allah, senin kendisinin peygamberi olduğunu bilir; bunun yanında Allah, ikiyüzlülerin yalancısı olduklarını da bilir.*”²

Peygamberimiz zamanında münâfıklar, peygamberimizin huzurunda kelime-i şehâdeti getiriyorlardı. Yeminler ederek Müslüman olduklarını söylüyorlardı. Onlar Arapçayı bildikleri için, bunu anlayarak söylüyorlardı. Mânâsını anlıyorlardı, ama kalben inanmıyorlardı. Yüce Rabbimiz, indirdiği âyetinde onların yalancılar olduğunu belirtmiştir. Onlar yalancılar, ancak onların söyledikleri *Muhammed Allah’ın Rasûlüdür* sözü doğru bir sözdür. Çünkü bu sözü söyleyen Yüce Allah’tır. Elbette doğru bir söz, yalancı birinin ağzından çıkmakla yalan olmaz. Ancak inanmadığı sürece, diliyle doğru bir sözü söylemek, yalancıya bir şey kazandırmaz.

Bozuk Niyetliler: Elbise Giydirilmiş Keresteler

Bu yüzden sonraki âyette münâfıklar, “*elbise giydirilmiş yahut duvara dayalı duran kalaslar*”³ benzetilmiştir. Evet onlar, dış görünüşleri itibarıyla elbiseler giyinmiş kimselere benzemektedir. Ama o elbiselerin içerisinde gerçek adamlar bulunmamaktadır. Yahut onlar, duvarda dayalı duran kalaslara benzemektedirler. Onların canlılara fayda verecek dalı yaprağı, meyvesi yoktur. Yine onlar,

bir binâda işlevi olan bir sütun, bir direk, bir ağaç da değildirler. Boşu boşuna ve anlamsızca duvarda dayalı kütükler gibidirler. İşte inanmadan iyi-güzel şeyler yapanların durumu böyledir.

Bu söylediklerimizden İslam’ın şekle, dış görünüşe hiç önem vermediği anlaşılmalıdır. Zira İslam, şekil-mânâ, beden-ruh, kabuk-öz birlikte ele alır. Ancak asıl olan ruhtur, mânâdır, özdür. Dış görünüş, iç dünyayı tamamlayan unsurdur. Nitekim namaz, hac gibi pek çok ibadetin şekil yönünün de ağır bastığı malumdur. İç dünyalarında iman kökleşmemiş olan münâfıklarla ilgili İslam tarihinde somut örnekleri de vardır: Pek çok münâfık, peygamberimizin mescidinde namaz kılıyordu, peygamberimizle beraber cephelelere gidiyordu. Nitekim sürekli peygamberimizin mescidine devam eden İbn Übey, münâfık olduğu için Müslümanlardan sayılmamış, vefat ettiği zaman Peygamberimiz onun cenaze namazını bile kılmamıştı.⁴ Peygamberimizin safında kâfirlere karşı savaşırken ölen Kuzman isimli şahıs, münâfık olduğu için şehid sayılmamıştır. Zira o, Yüce Allah ve O’nun dinini yüceltmek için değil, kahramanlığını göstermek ve ganimet elde etmek için savaş katılmıştı. Çünkü onun niyeti bozuktur.

O Yolda Olmak ve Uğurda Ölmek Gerek!

Öte yandan hicret yolunda hastalanıp vefat eden Müslümanın hicret ameli kabul edilmiştir.

O Müslüman hedefine ulaşamamıştır, ama sevâba nâil olmuştur. Çünkü onun niyeti, Medine’ye hicret edip Peygamberin safına katılmaktı. Hasta halinde hicret için çıktığı yolda vefat eden Cündeb b. Damre hakkında inen âyet şöyledir:

“*Evinden, Allah’a ve peygamberine hicret ederek çıkan kimseye ölüm gelirse, onun ecirini vermek Allah’a düşer. Allah başışlar ve merhamet eder.*”⁵

Rivâyet edildiğine göre Cündeb b. Damre, hicret yolunda ölümünün yaklaştığını hissettiğinde sağ elini sol eline vurmaya başlayarak, “*Allah’ım, bu senin için; bu, Resulün için... Sana Resûlü’nün biat ettiği her hususta ben de biat ediyorum.*” demiş ve daha sonra vefat etmiştir. Cündeb’in bu haberi ashâba ulaştı, onlar “*Medine’de ölseydi, daha hayırlı olurdu.*” dediler. Bunun üzerine bu âyet nazil oldu. Buradan yola çıkan ilim adamlarımız, “Kim, Allah’a itâata niyetlenir, ama sonra onu tamamlayamazsa, Allah, o tâatin tamamının mükâfatını takdir edip ona yazar. Bu tıpkı, sıhhatli iken yaptığı tâati yapamayan, böylece de kendisi için o amelin tamamının mükâfatı takdir edilip yazılan hastanın durumuna benzer.” demişlerdir.⁶ Bu örnek olaydan da anlaşılacağı üzere Hz. Cündeb, hicretini tamamlayamamış, ancak ona niyet etmiş, bu niyetini gerçekleştirmek için de seferber olmuştur. Ancak onu tamamlayamamıştır. Fakat o, bu azim ve kararlılığı sebebiyle hicret sevabını almıştır. Öte yandan

Mekke’den Medine’ye göç ettiği halde, Allah için değil de bir dünyalık elde etmek için yola çıkanlar, hicret sevabı alamamışlar, gerçek muhâcirlerden sayılmamışlardır. Nitekim niyet hadisinde Peygamberimiz, “*Bir kadınlavetlenmek yahut bir dünyalık elde etmek için yola çıkıp göç eden kimse, o kadının yahut hedeflediği o dünyalığın muhaciri olur.*”⁷ buyurarak bu gerçeğe dikkatleri çekmiştir.

O halde söylemlerimizin ve eylemlerimizin Allah katında anlamlı ve değerli olması için önce niyetlerimizi gözden geçirelim. Kim için söylüyoruz, ne için ediyoruz? Söylediklerimizde ve yaptıklarımızda asıl amaç nedir? Asıl amaç, Yüce Allah’ın rızasını kazanmak, sırf Allah emrettiği için yapmak, Allah yasakladığı için kaçmak mı, yoksa bazı beklentiler için mi yapıp ediyoruz yaptıklarımızı? Yüce Allah’ın hatırı mı, insanların hatırı mı? Yüce Allah’ın razı olup sevdiği kimselerin arasına girmek için mi varız, yoksa fanî şeylerin peşinde mi koşuyoruz? Öyleyse tüm söylem ve eylemlerimize bir kez daha niyet edelim. “Niyet ettim Allah için söylemeye ve eylemeye...” diyelim ve bu sahih niyetlerimizin gereğini yerine getirelim.

Dipnot

*Prof. Dr.

- 1 Müsned:2/259.
- 2 63/Münâfikün, 1.
- 3 63/Münâfikün, 4.
- 4 Bkz. 9/Tevbe, 84.
- 5 4/Nisâ, 100.
- 6 Fahreddin Râzi, Tefsîr.
- 7 Buhârî, Bed’ü’l-vahy 1, İmân 41, Nikâh 5, Menâkıbu’l-ensâr 45, İdk 6, Eymân 23, Hiyel 1; Müslim, İmâret 155.